

Upute za izradu i korekciju pripreme za nastavni sat Likovne kulture

Metodika likovne kulture, prof. dr. sc. Miroslav Huzjak

Izrada pripreme započinje odabirom likovnih pojmova koje se učenike želi naučiti i uvježbati. Pojmovi se nalaze u predmetnom kurikulumu za Likovnu kulturu i Likovnu umjetnost u svim razredima ispod ishoda A1, ali također i ispod ishoda C.1., koji se odnosi na dizajn, arhitekturu i urbanizam. Također, iz predmetnog se kurikuluma bira likovna tehnika, koja se nalazi pod ishodom A.2. Iz predmetnog se kurikuluma prepisuju i teme, koje se u kurikulumu nalaze na početku svakog razreda, prije tablica.

Broj upute	Upute za pisanje i korekciju pripreme
1.	Pripremu skinuti s web stranice ovdje: http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/priprema%20za%20Likovnu%20kulturu_studentska.doc
2.	Priprema treba imati ispunjenu naslovnicu
	PRVA STRANICA PRIPREME
3.	U rubriku „ Student i modul “ upisati svoje ime i prezime i svoj modul (Engleski jezik, Njemački jezik, Likovna kultura...); nemojte upisivati seminarsku grupu (S)
4.	U rubriku „ Razred “ upisati za koji se razred piše priprema
5.	U rubriku „ Datum “ napisati datum predaje pripreme
6.	U rubriku „ Tema “ KOPIRATI temu iz predmetnog kurikuluma, te kopirati i njezin opis. Podsjetnik, postoje četiri obavezne i dvije izborne teme. Teme se NE SMIJU izmišljati.
7.	Odgojno-obrazovni ishodi su grupirani prema domenama: A) Stvaralaštvo i Produktivnost, B) Doživljaj i kritički stav i C) Umjetnost u kontekstu
8.	Domena C) Umjetnost u kontekstu se odnosi samo na dizajn, arhitekturu i urbanizam. Ishodi pod tom domenom se u pripremu upisuju SAMO ako se odnose na područje dizajna, arhitekture i urbanizma. Ako se ne odnose, tada se ti ishodi ne spominju.
9.	Ishodi su propisani od strane Ministarstva i moraju se KOPIRATI u pripremu. U ishodima se ništa ne smije dodavati niti oduzimati. Treba imati na umu da se ishodi NE odnose direktno na nastavni sat, već se odnose na kraj nastavne godine, odnosno na kraj razreda. Zbog toga su ishodi općeniti, a konkretiziramo ih u podishodima – odnosno u ciljevima sata.
10.	Ishod A.1. se odnosi na likovne pojmove. Ishod A.2. se odnosi na likovne tehnike. Ishod A.3. se odnosi na novomedijske tehnologije (pametni telefon, digitalni fotoaparati, tablet, laptop i slično). Ishod B.1. se odnosi na analizu likovnog djela. Ishod B.2. se odnosi na analizu svojeg likovnog rada i vršnjačkih likovnih radova. Ishod C.1. se odnosi na likovno izražavanje u području dizajna, arhitekture i urbanizma. Ishod C.2. se odnosi na analizu dizajna, arhitekture, urbanizma i umjetnosti koja okružuje učenika.
11.	Na svakom nastavnom satu treba obavezno uključiti ishode A.1., A.2. i B.2. Ostali se ishodi dodaju prema potrebi.
12.	Ciljevi sata (podishodi) se odnose na taj određeni sat za koji se piše priprema. Ciljevi (podishodi) su specifični za nastavni sat, za razliku od ishoda koji se odnose na kraj razreda i nastavne godine.
13.	U kognitivne ciljeve se upisuje učenje, osvještavanje i primjena JEDINO onih likovnih pojmova koji se nalaze u nastavnoj jedinici tog sata, niti jedan drugi; dakle, ono što učenici uče na tom satu
14.	U psihomotorne ciljeve upisujemo razvoj psihomotorike i ručnih spretnosti upotrebom likovnih materijala i tehnika u toj nastavnoj jedinici (upisati konkretno čime učenici rade svoj likovni rad)
15.	U afektivne ciljeve upisujemo stavove, uvjerenja, vrijednosti i navike koji se usvajaju kroz tu nastavnu jedinicu, recimo neke od ovih: razvoj estetskog i kritičkog mišljenja i vrednovanja; razvoj individualnosti, samostalnosti i samopouzdanja; razvoj inicijativnosti, neovisnosti i nonkonformizma; razvoj sposobnosti za timski i samostalni rad; vrednovanje kulture i kulturne baštine; i tako dalje.

16.	U rubrici „ Povezanost s odgojno-obrazovnim očekivanjima međupredmetnih tema “ OBAVEZNO upisujemo jedno ili više očekivanja (tako se zovu njihovi ishodi) međupredmetnih tema. Kao i svi drugi, niti ovi ishodi se NE SMIJU IZMIŠLJATI. Treba ih kopirati iz njihovih kurikuluma, zajedno s njihovim šiframa. Postoji sedam međupredmetnih tema, treba pročitati njihova očekivanja i pronaći jedan ili nekoliko koji mogu odgovarati toj nastavnoj jedinici (ima ih nekoliko koji govore o kreativnosti ili o rješavanju problema).
17.	Međupredmetne teme , VAŽNO 1: OBAVEZNO je upisati jedno ili više očekivanja iz međupredmetnih tema. VAŽNO 2: svaki je ishod potrebno obrazložiti kako se namjerava postići, pa se savjetuje ŠTO MANJE ishoda međupredmetnih tema – jedan ili dva ishoda (očekivanja) su sasvim dovoljna, <u>ne više</u> . VAŽNO 3: međupredmetne teme NISU raspoređene prema razredima, nego prema obrazovnim ciklusima; to znači da 1. i 2. razred pripadaju 1. ciklusu, a 3. i 4. razred pripadaju 2. obrazovnom ciklusu.
18.	U rubrici „ Povezanost s ishodima drugih predmeta “ upisujemo korelacije s drugim predmetima, ali NE tematske korelacije. To znači, ako učenici slikaju leptira, leptir NIJE korelacija s Prirodom i društvom. Korelacija treba biti pojmovna (geometrijski likovi kao plohe u Likovnoj kulturi i geometrijski likovi u Matematici) ili strukturalna (ritam u Likovnoj kulturi i ritam u Glazbenoj kulturi). Struktura znači odnos. Prema tome, s drugim školskim predmetima se koreliraju likovni pojmovi, a NE motivi ili teme.
19.	U rubrici „ Povezanost s ishodima drugih predmeta “ KOPIRAJU se ishodi drugih predmeta, ne smiju se izmišljati ili prilagođavati Likovnoj kulturi
20.	Likovna područja su crtanje, slikanje, grafika, modeliranje i građenje i dizajn. Uz dizajn treba precizirati, radi li se o dizajn, crtanje; ili dizajn, slikanje; ili dizajn, grafika, itd.
21.	Likovni pojmovi se moraju prepisati iz kurikuluma, i na jednom školskom sat ih ne smije biti mnogo; obično se obrađuju jedan do tri pojma po satu.
22.	Motiv treba upisati u pripremu pod Nastavnu jedinicu. Nije dovoljno samo zaokružiti radi li se o vizualnom motivu, nevizualnom motivu ili likovnom jezikom kao motivu.
23.	Motiv NIJE tema. Teme su široke i općenite, recimo tema „Proljeće“. Motiv precizira što se točno unutar proljeća treba prikazati; a to što učenici prikazuju, treba im i pokazati (možda automobil parkiran uz cestu u proljeće). Ako se želi da učenici naslikaju proljetno cvijeće, treba odrediti KOJE TOČNO cvijeće, gdje se to cvijeće nalazi, što je ispod, a što iza tog cvijeća, itd.
24.	Vizualni motiv treba precizirati. „Zalazak sunca“ nije dovoljan precizan motiv; treba precizirati radi li se o zalasku sunca nad morem, planinama, gradom, šumom, itd. „Cvijeće“, rekli smo, nije dovoljno precizan motiv. Motive ne treba ukrašavati pridjevima „neobičan“, „maštovit“ (neobičan cvijet, maštovit cvijet i sl.) jer se od SVIH učeničkih likovnih radova očekuje da budu neobični i maštoviti.
25.	Vizualno je sve što se može vidjeti očima, ali također i stvarne i zamišljene pojave i događaji: zmaja se ne može vidjeti uživo ali se sastoji od vizualnih elemenata različito kombiniranih – zmije, guštera, šišmiša, krljušti, vatre, mnogih glava, itd. Dakle, zmaj je vizualni motiv, iako je izmaštan. Rezultat vizualnih motiva su figurativni prikazi.
26.	Nevizualni motivi su NEVIDLJIVI, ono što se ne vidi očima, već drugim osjetilima, a to su osjeti i osjećaji. Osjeti su sluh, dodir, okus i njuh, pa takvi motivi mogu biti glazba ili zvukovi (šumovi, pjev ptica, smijeh...), mirisi, dodir hrapavo-glatko ili tvrdo-meko, okusi slano-slatko ili gorko-kiselost. Osjećaji su emocije, sreća-tuga, strah-hrabrost, bijes-smirenost, ljubav-ravnodušnost, laž-istina, gađenje-iznenađenje, sram-tjeskoba, i drugo. Rezultat nevizualnih motiva su apstraktni prikazi.
27.	Nevizualne motive je praktično stavljati u parove ili u trojke, jer se tako mogu prikazati strukturalnim odnosima, recimo kontrast sreće i tuge prikazati kontrastom toplih i hladnih boja; slano-slatko-gorko prikazati trima primarnim bojama; kontrast strah i hrabrost prikazati komplementarnim kontrastom; kontrast hrapavo-glasno prikazati kontrastom svjetlo-tamno, itd.

28.	Glazbu kao nevizualni motiv treba precizirati; želi li se prikazati glazbeni ritam, glazbenu kompoziciju (recimo A-B-A), glazbeni tempo (sporo-brzo), glazbene tonove (duboko-visoko), glazbenu dinamiku (glasno-tiho), boju zvuka raznih instrumenata, itd.
29.	Likovni jezik kao motiv treba sadržavati samo likovne pojmove; poželjno je da uključuju paradigmu (likovni element) i sintagmu (kompozicijsko načelo. Likovni elementi su točka, crta, boja, površina, masa i prostor, a kompozicijska načela su kontrast, ritam, ravnoteža (simetrična, asimetrična, optička), proporcije (omjeri i razmjeri), dominacija, harmonija i jedinstvo. Primjeri likovnog jezika kao motiva može biti ritam geometrijskih likova, igra osnovnih boja, skale tonova jedne boje, kompozicija hladnih boja, kontrast uglatih i obliha tijela. Kod vizualnih motiva, crvena može biti crveno kao cvijet ili crveno kao jabuka; kod nevizualnih motiva crvena može biti crveno kao ljubav, crveno kao bijes, a kod likovnog jezika kao motiva crvena može biti crveno kao osnovna boja, crveno kao topla boja. Rezultat likovnog jezika kao motiva su apstraktni prikazi.
30.	Likovni materijali se upisuju nakon gledanja u kurikulum; dok većina likovnih materijala odgovara svim uzrastima (olovka, akvarel, tempere, glina...), neke se materijale ne smije davati prerano (kao što je žica, s kojom se prije četvrtog razreda učenici mogu ozlijediti, a linorez se ne preporuča prije petog razreda). Izraz likovni materijal i likovna tehnika se mogu koristiti kao sinonimi, ali strogo uzevši, pojam „tehnika“ znači postupak. Tako gledano, tuš je materijal, a lavirani tuš je tehnika/postupak miješanja tuša s vodom.
31.	Digitalni alati su pametni telefon, digitalni fotoaparati, tablet, laptop i slično. Oni se mogu upotrebljavati i kombinirati u animacijama, montažama, obradama slike, zvuka, filma, itd.
32.	Nastavno sredstvo – reprodukcija je ISKLJUČIVO likovno-umjetničko djelo, a ne fotografija motiva. Preporuča se izbjegavati likovna djela koja sadrže isti motiv kao što je na učeničkim radovima; ono što likovna djela trebaju sadržavati je isti LIKOVNI SADRŽAJ. Nije potrebno stavljati sličice koje prikazuju reprodukcije. Treba napisati autora, naziv i godinu nastanka likovnog djela. Učenici pokazujemo umjetnička djela, a izbjegavamo kič.
33.	Način rada ovisi o vrsti motiva. Vizualne motive uvijek prikazujemo prema promatranju, i to kroz cijeli nastavni sat (ne mičemo motiv kad učenici počnu raditi, već ga mogu promatrati cijeli sat). Također, većinom kombiniramo način rada prema promatranju (recimo fotografija) s radom prema zamišljanju (poželjno je motiv prikazati na svoj način). Prema zamišljanju radimo ono što se već može vidjeti, ali na novi način. Prema izmišljanju radimo tako da izumljujemo kako prikazati nešto, recimo nevizualne motive, ili likovni jezik kao motiv.
34.	Oblik rada se kombinira. Na početku je uvijek frontalni, jer prvih deset minuta učitelj pokazuje i demonstrira što i kako se radi. Nakon toga se dodaje individualni, u paru ili grupni rad, već prema ciljevima nastavnog sata.
35.	Nastavne metode su podijeljene u dvije grupe, a iz <u>svake grupe uzimamo po jednu metodu</u> . Prvih šest metoda se odnose na motiv – vizualni motiva analitički promatramo (što znači gledamo i opisujemo), o nevizualnim motivima razgovaramo, likovni jezik demonstriramo i dajemo kratke pričiće i kao metodu scenarija. Druge četiri odvojene metode se odnose na likovni sadržaj – kombiniramo crte i plohe ili tople i hladne boje; variramo isti likovni element (boje mijenjaju tonove, crte mijenjaju tok i karakter); gradimo u prostoru ili na plohama gradbenim crtama, recimo; a razlažemo već gotove oblike, recimo fotomontaža i rekompozicija oblika. Dakle, uvijek odabiremo NAJMANJE DVIJE metode, iz svake grupe po jednu.
36.	Nastavna sredstva i pomagala odabiremo kako bismo postigli bolji učinak u poučavanju. Svakako se preporuča digitalna prezentacija (Power Point, ili neka druga), koja učitelja vodi i sprječava da se nešto zaboravi reći ili pokazati. Učitelj ovdje može biti maštovit, od korištenja lavira s vodom, klupka vune, pa do montiranja vlastitog videa.

DRUGA STRANICA PRIPREME: ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA	
37.	Uvodni dio (priprema) se događa na početku sata, i treba trajati otprilike 3 minute. U ovoj etapi učitelj objašnjava i demonstrira ISKLJUČIVO likovnu tehniku i ništa drugo. Tu se ne spominju niti likovni pojmovi, niti motiv. U prvom i drugom razredu je obavezna praktična demonstracija likovne tehnike, a u trećem i četvrtom je moguće samo podsjećanje (ako se već koristila mnogo puta; nove tehnike se treba demonstrirati).
38.	Srednji dio sada – motivacija – ima dva dijela: objašnjenje likovnih pojmova i objašnjenje motiva. Ta dva dijela treba razdvojiti u pripremi u obliku dva odvojena odlomka – uvijek se motiv pokazuje zadnji.
39.	U prvom dijelu motivacije se objašnjavaju likovni pojmovi. Objašnjavaju se ISKLJUČIVO i SAMO ONI pojmovi koji su predviđeni nastavnom jedinicom, i niti jedan drugi!
40.	U prvom dijelu motivacije se objašnjavaju likovni pojmovi, ali NE NA MOTIVU. Motiv se spominje zadnji. Likovni pojmovi se MORAJU OBJASNITI.
41.	U prvom dijelu motivacije se objašnjavaju likovni pojmovi. Objašnjava ih učitelj, A NE učenici. Prema tome, ne pišemo „pitat ću učenike što je...“. Učitelj upotrebljava svoja stručna znanja i metodičke vještine kako bi poučio učenike, ne podučavaju učenici učitelja.
42.	U prvom dijelu motivacije se objašnjavaju likovni pojmovi SVAKI PUT. To znači da se NEĆE u pripremu napisati PONAVLJAMO pojmove. Nema ponavljanja, sve ih iznova učimo.
43.	U prvom dijelu motivacije se objašnjavaju likovni pojmovi, a u pripremi pišemo KAKO ih objašnjavamo. Priprema nije priprema ako u njoj piše „objasnit ću učenicima pojmove“; mora se napisati DETALJNO KAKO ćemo im te pojmove objasniti.
44.	Nastavne jedinice izmišljamo sami; ne kopiramo ih od drugih.
45.	U drugom dijelu motivacije objašnjavamo motiv. I ovaj dio traje otprilike 3 minute.
46.	U drugom dijelu motivacije objašnjavamo motiv. Ukoliko je motiv vizualan, moramo ga pokazati. Poželjno je da ga pokažemo u nekoliko verzija (recimo, u četiri verzije), svaka malo drugačija. Recimo, ako je motiv papiga, pokazujemo im četiri različite papige i kažemo da mogu naslikati jednu od te četiri, ili mogu izmisliti svoju vlastitu papigu. Sat je uspješan ako su učenici napravili različite likovne radove (NIKADA ne koristimo metodu slikanja korak-po-korak). Slika i fotografija su dvije različite stvari! (foto – svjetlo)
47.	U drugom dijelu motivacije objašnjavamo motiv. Motiv treba DETALJNO opisati. Nije dovoljno napisati „pokazujem im motiv“, već treba napisati kakvi su odnosi veličina oblika na motivu, kakve su površine na motivu, kakve su sjene na motivu, kakva su preklapanja, što je ispod motiva, što je iza motiva. Savjet je odabrati 3-4 fotografije motiva i tako ih detaljno opisati u pripremi, da se može prepoznati koja je fotografija opisana kojim opisom. Ovo sve nije moguće postići u malo rečenica; opisi trebaju biti jako detaljni.
48.	U drugom dijelu motivacije objašnjavamo motiv. Motiv ostavljamo na ekranu, odnosno učenicima na vidiku do kraja nastavnog sata. Nije moguće da učenici „KOPIRAJU“ motiv.
49.	U drugom dijelu motivacije objašnjavamo motiv. Ukoliko je motiv nevizualan, prezentiramo ga drugačije. Ako se radi o okusima, moguće je u male čašice staviti malo vode s limunom, šećerom i solju; ako se radi o glazbi, slušamo vrlo kratko djelo (cca 2 minute) i obraćamo pažnju na aspekt glazbe koji analiziramo (tempo, ritam, ton...). Ako se radi o dodiru, stavljamo meke, tvrde, glatke i hrapave predmete u vrećicu, koje učenici dodiruju i opisuju. Ako se radi o emocijama, o njima razgovaramo – VRLO DETALJNO. Jako naglašavamo poveznicu odnosa u motivu (KONTRAST glasno-tiho) s odnosom likovnih pojmova (KONTRAST toplo-hladno).
50.	Najava zadatka je SAMO JEDNA REČENICA, kojom kažemo ŠTO rade (motiv), KAKO rade (likovni sadržaj) i ČIME rade (likovna tehnika). Sve drugo objašnjavamo prije, u motivaciji. U najavi zadatka treba izreći SVA TRI elementa nastavne jedinice (što, kako i čime).
51.	Pripremni dio 3min, likovni pojmovi 3min, motiv 3min; motivacija treba trajati otprilike 9 minuta. U desetoj minuti učenici trebaju započeti s radom , kako bi imali barem 30 minuta vremena za likovnu djelatnost. Zadnjih 5 minuta održavamo analizu učeničkih radova.

52.	Realizacija (rad): ukratko navodimo da učenici rade svoje zadatke a učitelj ih obilazi, potiče na promatranje, analiziranje, detaljniji prikaz, na originalan i maštovit prikaz. Odmičemo učenike od stereotipnih šablonskih prikaza, kao i od „prepisivanja“ načina rada od drugih učenika. Učenicima odbrojavamo vrijeme svakih pet minuta zadnjih dvadeset minuta, kako bi stalno imali pojam o preostalom vremenu. Pri kraju sata neke gotove učeničke radove stavljamo na ploču ili pano, kako bismo ih pripremili za analizu.
53.	Završni dio, analiza i vrednovanje: na ploču (ili pano) stavljamo desetak učeničkih radova.; nema smisla čekati da svi završe, jer možda neki neće niti završiti do kraja sata. Preporučljivo je da učenici opisuju radove sa svojih mjesta, jer ako stanu pred ploču i ostalima okrenu leđa, neće ih se dobro čuti i razumjeti. Radove možemo označiti vodoravno s brojkama 1, 2, 3, 4..., a okomito slovima A, B, C, D..., pa se tako s mjesta može usporediti rad A3 s radom C6.
54.	Završni dio, analiza i vrednovanje: učenicima postavljamo pitanja pomoću kojih analiziraju svoj i vršnjačke radove. Pitanja se odnose: 1. pitanja o prikazu motiva (koji je rad posebno originalan, maštovit, zanimljiv, neobičan, drugačiji...); 2. pitanja i izvedbi likovnih pojmova (tko je postigao više tonova boje, tko je modelirao više različitih površina, čije su crte posebno raznovrsne prema svojem karakteru...) – sve ovisno o likovnim pojmovima koji su se učili na tom satu; 3. pitanja o uspješnosti upotrebe likovne tehnike (tko je stavio previše ili premalo vode a tko onoliko koliko treba, tko j najviše mijenjao pritisak i kutove držanja olovke, kome je glina presuha ili prevlažna, kome otpadaju dijelovi a tko ih je dobro povezao, itd.). Učenici trebaju opisivati i uspoređivati njihove radove prema ovim kriterijima, uz put ih kritički vrednujući.
55.	Plan ploče: na planu ploče moraju pisati likovni pojmovi, i može se predvidjeti prostor za izlaganje papirnatih učeničkih radova i prostor za prezentaciju i reprodukcije.
56.	Praćenje: Učitelj prati aktivno sudjelovanje, samostalnost, samoinicijativnost, komunikacija i suradnja, toleranciju i doprinos tijekom rada.
57.	Samovrednovanje: Učenici provode samovrednovanje likovnih uradaka na razini likovnog problema, upotrebe likovnog materijala, prikaza motiva, originalnosti i uloženog truda
58.	Vršnjačko vrednovanje: Učenici provode vršnjačko vrednovanje likovnih uradaka na razini likovnog problema, upotrebe likovnog materijala, prikaza motiva, originalnosti i uloženog truda
59.	Refleksija: Procjenjuje se stupanj zadovoljstva u provedenim aktivnostima, potiče se i samokritičnost u svrhu procjene što se moglo bolje načiniti.
60.	Prezentacija: Učenički uradci se mogu izložiti u učionici i u zajedničkim prostorima škole (hodnici, predvorje, itd).

Najčešće greške:

1. Ishodi se ne smiju izmišljati!
2. Nedostatak međupredmetnih tema
3. Ne izmišljamo svoje likovne tehnike
4. Cilj u Likovnoj kulturi ne može biti „učiti o prirodi“. Ne učimo o motivu nego o likovnim pojmovima
5. Motive i tehnike ne prepisujemo od drugih
6. Korelacije s predmetom – treba navesti s kojim točno pojmom
7. Motiv nije isto što i tema
8. U Pripremnom dijelu sata objašnjavamo isključivo likovnu tehniku
9. Nema ponavljanja i prisjećanja, sve ih moramo naučiti
10. Učenicima objašnjavamo samo, jedino i isključivo zadane likovne pojmove
11. Nemojte pitati učenike – naučite ih
12. Motiv se pokazuje zadnji; ne objašnjavamo pojmove na motivima
13. Pokazujemo umjetnička djela koja nemaju isti motiv kao učenički radovi
14. Motiv se mora DETALJNO opisati
15. Nema zamišljanja (vizualnog) motiva bez prethodnog promatranja
16. Slika i fotografija su dvije različite stvari (*foto* dolazi od od grčkog φως – phos: „svjetlo“)
17. Nenavođenje likovnog problema u najavi zadatka